

● «لاله چشم» مجموعه اشعار

● نوشته محمد غایب

● دوشنبه ۱۳۸۲ - پژوهشگاه فرهنگ فارسی تاجیکی، ۲۰۴ صفحه

۵۲۴

محمد غایب (غایبوف) یکی از شاعران و نویسندگان شناخته شده تاجیکستان است که در سال ۱۹۵۴ م در یکی از روستاهای شهرستان دنگره استان کولاب به دنیا آمده است. اگر چه او تحصیلات خود را در رشته ریاضیات و فیزیک به پایان رسانده، اما این مانع از پرداختن او به شعر و ادبیات نشده است. محمد غایب از سال ۱۹۸۱ عضو اتحادیه نویسندگان تاجیکستان است و از سال ۱۹۹۰ رئیس کمیته رادیو و تلویزیون ولایت کولاب نیز می باشد. او علاوه بر سرودن اشعار غنایی (Lyric poetry) برای کودکان نیز شعر سروده و در زمینه های نمایشنامه نویسی، داستان نویسی و... نیز قلم زده است. از محمد غایب تاکنون بیش از ۲۰۰ اثر به چاپ رسیده و نمایشنامه «امیر همدان» او در خوزستان ایران به روی صحنه رفته است.

کتاب «لاله چشم» برگزیده ای است از اشعار این شاعر تاجیک که بیش از یکصد و بیست شعر او در قالب قطعه، رباعی و دو بیتی در آن به چاپ رسیده است. اشعار چاپ شده فاقد تاریخ هستند، از این رو دانسته نیست که در چه سال هایی از زندگی شاعر سروده شده اند. پرداختن به مضامین ملی و میهنی، زندگی روستائیان، ستایش نیکی و نکوهش پلیدی ها و زشتی ها در شعر او جایگاه ویژه ای دارند. کتاب با «القبای نیاکان» (القبای فارسی) به چاپ رسیده است. بخش هایی از شعر «رنج فردوسی» محمد غایب را که در این مجموعه به چاپ رسیده با هم می خوانیم:

شاهنامه سرنوشت تلخ و جان سوز عجم
گریه‌های روز شادی، خنده‌های روز غم

...

شاهنامه هست گنج رنج از سی ساله پیش
مردۀ بی‌نام بودیم و جدا از اصل خویش
راه جاویدانه شاعر که طی گشتی به سی
گر نمی‌کرد او عجم را زنده با آن پارسی

● ناصر خسرو قبادیانی (فهرست آثار)

● مرتبان: ش. ا. رحمانف؛ ا. ی. یونوسوف

● دوشنبه، دیوشتیج. ۲۰۰۴ / ۲۴۸ صفحه

این کتاب که کتابشناسی ناصر خسرو است، به مناسبت هزارمین سالروز این شاعر، حکیم و متفکر برجسته به چاپ رسیده و در برگیرنده ۶۰۷ عنوان کتاب و مقاله است که به غیر از زبان فارسی به زبان‌هایی چون: عربی، ترکی، روسی، انگلیسی، فرانسه، آلمانی، اسپانیایی منتشر شده‌اند. کتاب در چهار بخش تنظیم شده است: «بخش اول نسخه‌های خطی آثار ناصر خسرو»، «بخش دوم، آثار چاپی ناصر خسرو»، «بخش سوم، ادبیات درباره آثار چاپی» و «بخش چهارم، نوشته‌ها درباره زندگی، فعالیت و آثار ناصر خسرو». از این میان نزدیک به دو سوم از کل عناوین معرفی شده، اختصاص به معرفی نسخه‌های خطی آثار ناصر خسرو که در کتابخانه‌های معروف و معتبر جهان نگهداری می‌شود دارد، که در میان آن‌ها نام‌های کتابخانه مجلس، کتابخانه ملک، کتابخانه ملی ایران، کتابخانه آستان قدس رضوی، کتابخانه دانشگاه و کتابخانه‌های شخصی چون کتابخانه مرحوم مجتبی مینوی که از نقطه نظر دارا بودن تعداد زیادی از نسخه‌های خطی آثار ناصر خسرو جایگاه ویژه‌ای دارند، به چشم می‌خورد.

بخشی از منابع و مأخذ مورد استفاده گردآورندگان این کتاب فهرست نسخ خطی کتابخانه‌های مختلف ایران است که در طول سال‌های گذشته، توسط نسخه‌شناسان نامی برجسته‌ای همچون: دانش پژوه، افشار، منزوی، انوار و... تهیه و امروز در دست است. و این باعث گردیده تا ناهمگونی‌هایی به وجود آید. به عنوان مثال نام کتابخانه‌هایی چون: کتابخانه مجلس شورای ملی ایران، کتابخانه مجلس سنا و کتابخانه سلطانی (سلطنتی) به همان صورت پیش از انقلاب نوشته شده که این می‌تواند مشکلاتی را برای استفاده کنندگان از فهرست به وجود آورد. کتاب با الفبای «سیریلیک» به چاپ رسیده است.

یادآوری این نکته لازم است که در «بخارای» شماره ۴۶ سال گذشته، مقاله‌ای از استاد گرانقدر تاجیک، رحیم مسلمانیان قبادیانی درباره کتاب «کتابشناسی جامع حکیم ناصر خسرو قبادیانی»

● مسعود عرفانیان (عکس از شهاب دهباشی)

که به کوشش خانم لیلا آجرلو و زیر نظر استاد قبادیانی تهیه و تنظیم شده به چاپ رسید که در آن از شکل و چگونگی کار آماده شدن آن سخن به میان آمده بود و استاد قبادیانی در آنجا اشاره‌ای به همین کتاب رحمانوف نیز کرده‌اند. اما با توجه به رقم ۸۹۴ اثری که آقای میرانصاری در کتاب خود گردآورده‌اند و نیز رقم ۶۰۷ عنوان اثری که در کتاب رحمانوف و یونوسوف نوشته شده، کتاب خانم آجرلو که در همان سال ۱۳۸۴ منتشر شد و یکهزار و هفتصد و شصت عنوان اثر را در بر دارد بسیار کاملتر از هر دوی این کتاب‌ها است.

● «خاطراتی از سفر ایران زمین»

● نوشته کریم قادر اوف

● دوشنبه، «عرفان» بهار ۱۳۸۲ / ۱۶۲ صفحه

نویسنده در زمان دیدار از ایران و نگارش خاطرات خود، نماینده مجلس عالی جمهوری تاجیکستان بوده است و دکترای تاریخ دارد. او به همراه ۲۷ نفر از دیگر شخصیت‌های علمی و فرهنگی و سیاسی تاجیک در دوم ژوئیه سال ۲۰۰۲ به ایران می‌آیند و شهر مشهد نخستین جایی از ایران است که بدان پای می‌نهند.

نخستین مکانی که به دیدن آنجا می‌روند، مزار شاعر نامی و استاد سخن و بزرگ‌ترین

حماسه‌سرای ایران، فردوسی توسی است و پس از آن از شهر نیشابور با یادمان‌های تاریخی و دیگر آثارش و نیز دو مزار شیخ فریدالدین عطار و خیام دیدار می‌نمایند. مؤسسات فرهنگی، پژوهشی، کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها از دیگر جاهایی است که نویسنده، دیدار از آن‌ها را با شور و حرارت در کتاب خود نوشته است.

شهر شیراز، تخت جمشید و آرامگاه‌های حافظ و سعدی نیز از مکان‌هایی هستند که نویسنده و گروه همراهش از آنجاها بازدید نموده‌اند و سپس به تهران آمده‌اند و در این شهر وقت آنان صرف دیدارهای دیپلماتیک و جلسات آشنایی با تعدادی از مقامات ایرانی شده است. قادر اوف پس از شرح مشاهدات خود به جغرافیا، اقتصاد، کشاورزی، صنعت، تاریخ، گروه‌های قومی و نژادی، زبان، خط و فرهنگ و شیوه آموزش عالی در ایران پرداخته و در این زمینه‌ها مطالبی نوشته است.

کتاب همراه با تعدادی عکس رنگی است. نشر آن نیز همان ویژگی‌های نشر امروزی تاجیکستان را دارد، اما کمی بهتر است. مطالب کتاب به هر دو الفبای فارسی و «سیریلیک» در یک جا به چاپ رسیده است.

● هرات دیروز، امروز

● مجید فدائیان / رضا نظر آهاری

● مرکز اسناد و تاریخ دیپلماسی، ۱۳۸۵

● ۲۵۶ صفحه / قیمت ۲۵۰/۰۰۰ ریال

این کتاب در آستانه یکصد و پنجاه سالگی جدایی هرات از ایران منتشر شده (۱۳۳۵ - ۱۳۸۵ ش / ۱۸۵۷ - ۲۰۰۷ م) و بایسته بود ناشر آن که «مرکز اسناد و تاریخ دیپلماسی» کشور است به این نکته اشاره می‌نمود. چند ماه دیگر و در سال ۲۰۰۷ م درست یکصد و پنجاه سال از جدایی رسمی هرات از ایران خواهد گذشت. صرف نظر از تبعات سیاسی این موضوع، جدایی هرات از ایران، جدایی پاره‌ای از فرهنگ و تمدن و هنر این مرز و بوم از پیکر اصلی آن بود.

اما حالا فدائیان به وسیله دوربین و با بهره‌گیری از اندوخته‌های گرانبهایش که اتفاقاً بخش بزرگی از آن را از راه کار عملی و پژوهش در هنرهای سنتی ایران (تذهیب، گل و مرغ و مینیاتور) سفالگری، خوشنویسی، نقاشی آبرنگ و عکاسی به دست آورده این جدایی را از میان برداشته و ما را به تماشا و گشت و گذاری در هرات می‌برد و اگر چه نه کاملاً، اما در بخشی از شور و لذت و هیجانی که خود از دیدن «شهر آبی‌ها» داشته ما را نیز سهیم کرده است. او ما را به دیدار دنیایی می‌برد که اگر چه ظاهراً بسیاری از ما آن را ندیده‌ایم، اما نه تنها با آن بیگانه نیستیم که گویی نیمه

وزارت فرهنگ جمهوری تاجیکستان
کتابخانه ملی جمهوری تاجیکستان به نام
ابوالقاسم فردوسی
شعبه دستخط های شرق

ناصر خسرو قبادیانی

فهرست آثار

دوشنبه - ۲۰۰۴

دیگری است از وجود ما.

فدائیان، خاطرات شیرین و رویاگونه گذشته را پیش چشمان ما به حرکت در می آورد او ما را به همراه دوربین خود به جای جای شهر هرات می برد و با ثبت گوشه‌هایی از آداب و سنن و آئین‌های ملی و مذهبی افغانان و به تصویر کشیدن زندگی آنان، شکل گذران زندگی روزمره این مردم نجیب و آریایی را به ما نشان می دهد.

او در کنار ثبت رویدادهای شیرین، شادمانی مردم و زیبایی‌های آن دیار کهن، از بازتاب زشتی‌ها، پلشتی‌ها و پلیدی‌ها نیز غافل نمانده، چراکه آن‌ها نیز جزئی از حقایق موجود هستی ما انسان‌ها هستند. او در کنار عکس‌هایی از یک ماشین عروسی و گل‌سازی (ص ۲۰۶)، عکسی از یک مرد جوان که مجروح جنگی است و یک پای خود را از دست داده است (ص ۱۷۵) و نیز عکس‌هایی از دختران و پسرانی را که در زیر چادر به فراگیری درس مشغول هستند (صص ۲۱۶ و ۲۱۷) در برابر دیدگان ما قرار می دهد تا به واقعیت‌های دردناک و رنج آور زمان خود نیز نگاهی افکنده باشد تا فراموش نکنیم که بیش از یک چهارم قرن است که مردم شریف آن سامان روی آسایش راستین را به خود ندیده‌اند.

عکس‌های فدائیان از کار و کوشش مردم هرات در عرصه‌های گوناگون زندگی، خودگویای این واقعیت است که این مردم عجب پشتکار و کوششی دارند و آنی از تلاش باز نمی‌ایستند.

دوربین فدائیان به هر دو دنیای کهن و نو به یکسان نگریسته، عکس‌های او از روستاها و شهرها، شیوه کشاورزی مدرن و کهن، ماشین‌های جدید با دوچرخه‌ها، گاری‌ها و درشکه‌ها، بناهای خشتی روستاها و نمای زیبایی از عمارت فرمانداری که گرچه نو است ولی بسیار متأثر از معماری سنتی و سرشار از زیبایی‌ست، تقابل آشکار این دو را نشان می‌دهد.

چه کسی می‌تواند با دیدن عکس‌هایی از کاشیکاری گلدسته‌های مسجد جامع هرات (صص ۴۰ و ۴۴)، قلعه اختیارالدین (صص ۶۳ - ۷۰)، مقبره گوهرشاد خاتون (صص ۷۶ - ۸۱)، آرامگاه امیر علیشیر نوایی (ص ۸۳)، مقبره خواجه عبدالله انصاری (صص ۹۳ - ۹۶ و ۱۱۱ - ۱۱۴)، سنگ مزار سلطان حسین با آن اسلیمی‌ها و گل‌بوته‌های کنده‌کاری شده بر روی آن (ص ۱۳۵ و ۱۳۶)، سنگ مزار کمال الدین بهزاد و مزار عبدالرحمان جامی ... در شگفت نشود و به صنعتگران و هنرمندان آنان آفرین نگویید و درود نفرستند که به وجود آورنده این همه زیبایی خیره‌کننده‌اند و چه بسا که خود گمنام در زیر تلی از خاک، سر بر بالین خشت‌گذارده و آرام‌خفته‌اند.

کتاب در ۹ بخش فصل‌بندی شده و بخش نخست آن مقدمه‌ای است تحت عنوان هرات و دیگر بخش‌ها براساس سوژه‌های عکس‌ها نام‌گذاری شده‌اند. چاپ کتاب بسیار خوب و با کیفیتی مناسب انجام گرفته، صفحه‌آرایی آن چشم‌نواز و کاغذ آن گلاسه مات با گراماژ مناسب است. چنانچه مطالب مقدمه کتاب و نیز ترجمه و ویرایش آن با اختصاص زمان بیشتری - که به دلایلی ممکن نشده - تهیه می‌شد، بسیار بهتر بود. نوشته‌های کتاب در همین صفحه‌های نه چندان زیاد از نادرستی‌های چاپی دور نمانده.

برای فدائیان آرزوی پیشرفت روز افزون می‌کنیم و امیدواریم که او باز هم از دریچه لنز دوربین خود لذت و هیجان زیبایی‌های دیگر جاهای دنیا را نیز با ما تقسیم کند.